

Karaktärer till Nordpolsexpeditionen

*Netschillieskimåer kommer på besök.
Den första röken.*

Johan Wiik (1999)

Johan är född i Strömstad där han tog studenten 1990 för att söka lyckan i Göteborg. Nu bor han i Lund med sambon Eva och hennes nioåriga dotter.

Johans farfars fars kusin var den sedan länge framlidne Gustav Juel Wiik – Amundsens medhjälpare vid de magnetiska observationerna och andre maskinist. Johan är stolt över släktskapet och tanken är att det är han genom att börja berätta om en episod ur Amundsens resa byter scen (handout 2). Intresset för Amundsens expedition har också väckt ett intresse för magnetism (se ”inklination och deklination”)

Göteborg

I Göteborg blev Johan intresserad av paleontologi. När han 1994 gjorde sitt examensjobb fick han professorn, Hans Gustafson, som handledare. De blev snabbt goda vänner, mycket tack vare Johans enorma talang och arbetsiver. Vänskapen fick dock några rejäla törnar när Johan hörde den ena berättelsen efter den andra av kvinnliga kurskamrater som utsatts för sexuella närmanden av Hans. Johan var för feg för att konfrontera Hans och valde istället att lämna Göteborg. Hans försökte övertala Johan att doktorera i Göteborg men förgäves. För att motivera sin flytt snodde Johan in sig i lögn. Han sa att han bl a var tvungen att ta hand om en faster i Lund som var sjuk och rullstolbunden.

Lund

Lund visade sig vara ett gott val. Han trivdes och träffade kvinnan i livet, Eva. Han slutförde sin doktorsexamen i Paleontologi i stor stil och arbetar nu som forskare på heltid.

Doktorsavhandlingen behandlar delvis de nya mjukfossilfynden i Chengjiang i södra Kina och Sirius Passet på Grönland (se handout 1a). I sin avhandling stödjer Johan teorin om ökad diversitet vad gäller kroppsdesign sedan den kambriska explosionen. Översatt från fackspråk: Johan tror att det fanns färre olika grundmodeller inom djurvärlden för 500 miljoner år sedan än det gör idag.

Johan känner Thomas Tranheden lite grann då de träffats på Frölunda-matcher när Johan bodde i Göteborg.

Det var en strålande aprildag. Eva, Lisa och Johan hade tagit bilen till Kullen för att titta på strandkonstverket Nemesis. Lisa var på ett fantastiskt humör och sprang, hoppade och skrattade. Nemesis låg väldigt vackert på stranden nedanför en brant sluttning. Lisa började genast klättra i skulpturen. Situationen var väldigt romantisk och de började snart prata barn. När Lisa tröttnade på allt klättrande fick hon veta att om en sisådär åtta månader kommer en bäbis ut mammans mage.

Inklination och deklination

Det är på sin plats att kort redogöra för de magnetiska linjerna eller fälten. En kompass visar som bekant riktningen till den magnetiska nordpolen. Avvikelsen från den geografiska nord-syd-riktningen kallas kompassens deklination eller missvisning, vilken varierar med tid och plats.

Inklination är den vertikala vinkeln mellan horisontalplanet och jordmagnetiska fältet. Vid den magnetiska nordpolen är inklinationen 90°, dvs de magnetiska fältlinjerna går rakt ner i marken. Längre från polen planar linjerna ut för att efterhand bli helt horisontella. Vid ekvatorn är inklinationen 0°. Genom att mäta inklinationen kan man ta reda på hur långt ifrån polen man befinner sig.

De andra

Det gäller att komma väl överens med Hans Gustafson då de ska jobba med samma sak under expeditionen. Thomas Tranheden har av någon anledning fått ansvaret att bära gevär mot eventuella isbjörnar. Johan har svårt att sätta fingret på vad han ogillar hos Thomas. Det verkar som om Torgny Olsson är den som Johan har störst chans att trivas med. Torgny är ornitolog och blott 23 år gammal.

Speltips

Johan gillar att träffa nya människor. Han viker inte för att ta en debatt och är ganska karismatisk. Han är en dedikerad forskare utan att för den skull välja bort livet.

Nyckelord:

Intresserad
Diplomatisk
Trevlig
Nödlögn

Torgny Olsson (1999)

Torgny är en 23-årig före detta norrlänning och medlem i klubb 300, en förening för fågelskådare som sett fler än trehundra arter i Sverige. Torgny har sett 365 arter. Han är också en av de yngsta doktoranderna på Göteborgs universitet. Elaka tungor hävdar att fadern med sin position som sekreterare i universitetsstyrelsen hade ett finger med i spelet. Forskningen handlar om fåglars navigering och beskrivs närmare i handout 1b. Han har med sig ett antal levande fåglar som ska användas för studera navigering under olika betingelser.

Torgny är lite hobbyintresserad av dinosaurier och har blivit tillfrågad av professorn i paleontologi vid Göteborgs universitet om att börja forska på området. Torgny blev givetvis smickrad av anbudet men tackade nej. Professorn ska för övrigt ingå i samma grupp på den stundande arktiska expeditionen.

Club 300

Föreningen har några hundra medlemmar. Ett dussin av dem har mer än 400 kryss, dvs. sedda fågelarter i Sverige. Normalt kan man se drygt 200 arter i Sverige. Ganska ofta navigerar flyttfåglar fel och då kan man observera sällsynta arter i Sverige. Det händer att fåglar som hör hemma i Nordamerika eller bortre Sibirien observeras i Sverige. När en sällsynt fågel hittas rapporteras den och får en sifferkod som motsvarar art, landskap, ort etc. Denna kod får alla medlemmar av Club 300 upp på sin minicall. De som inte kryssat fågeln tar sig till platsen kosta vad det kosta vill. Det är inte ovanligt att folk hyr privatplan för att ta sig till en sällsynt fågel i t ex Norrland

Mindre maskstenknäck

Det är svinkallt i den byiga vinden. Lidandet förstärks av några regnskurar som skär som glasskärvor i kinderna. Han befinner sig på en landsväg någonstans i Dalarna. Snart blir det mörkt och då menar vi riktigt mörkt.

Han liftar. En bil, två bilar, tre bilar men den fjärde stannar. Det är en Mercedes, svart med stilfullt kromade kofångare. Han har svårt att se in genom de igenimmade rutorna. AC/DC:s "Let there be rock" vrålar ut när sidorutan vevas ner. Det är nog raggare binner han tänka innan frågan letar sig ut genom öldunster och rock 'n roll: -Vart sa ru grabben?

Sollerön, svarar han.

-Va i helvete sa ru där och göra?

Kolla på fågel, svarar han tålmodigt.

-Varå förnån?

Mindre maskstenknäck, fortsätter han och tillägger: Andra fyndet i Sverige.

-Vicken galning, klart vi kör dig dit grabben.

Det blev en lång extrasväng för Moraraggarna men till slut blev han avsläppt vid den gamla sjuttonhundratalskyrkan i kyrkbyn Sollerön. Och han var inte ensam. Tolv frusna Club 300-medlemmar stod vid sina bilar och drack kaffe och rökte. - Torgny, din stackare, den flög ut över Siljan för två timmar sedan, sa Uno och gick mot bilen.

Får jag lift tillbaka till Göteborg, frågade Torgny uppgivet, jag har tenta i morron.

Torgny har också ett liv utanför ornitologin. Han har en flickvän som opraktiskt nog bor och pluggar konst i Sthlm. Hon heter Irja.

Fadäsen

Strax innan avresan var han ute på krogen och blev uppraggad av en attraktiv kvinna i fyrtioårsåldern. Hon följde med honom hem och de hade sex. En jävla fyllegrej helt enkelt. Hon sa att hon var läkarsekreterare och gärna såg att de träffades någon mer gång. Hoppas hon ger sig tänker Torgny, fast det vore kanske inte dumt med en älskarinna när flickvännen bor så långt borta. Han har länge känt en speciell attraktion till äldre kvinnor.

De andra:**Hans Gustafson**

Hans är professor i paleontologi vid Göteborgs universitet. Han är personlig vän med Stephen Jay Gould, en känd brittisk paleontolog och populärvetenskaplig författare. Det ryktas att han har en ung älskarinna.

Johan Wiik

Johans farfars fars kusin var den sedan länge framlidne Gustav Juel Wiik – Amundsens medhjälpare vid de magnetiska observationerna 1903. Johan har doktorerat i paleontologi vid Lunds universitet ganska nyligen. En schysst kille.

Thomas Tranheden

Thomas har levt i universitetets skyddade värld i mer än halva sitt liv. Han är nu 43 år och bor ensam i en tvåa i Högsbo (Göteborg). Thomas är en hängiven ishockeysupporter och håller på Frölunda i alla väder. Torgny håller på Luleå. Inte så jätteviktigt men han brukar hålla koll på hur de ligger i tabellen. Thomas är geolog och har isbjörnsvakten i deras fyrmannagrupp.

Speltips

Torgny är en skärpt kille; Det är han själv medveten om. Dessvärre har en del gubbar i universitetsvärlden problem med hans låga ålder. Taktiken är att ligga lågt och bida sin tid. Han är lite av en äventyrare och backar inte för lite fysiska utmaningar.

Nyckelord:

Fokuserad
Bra lyssnare
Positiv
Djärv

Hans Gustafson (1999)

Hans är professor i paleontologi vid Göteborgs universitet. Han är 52 år och håller sig i god fysisk trim. Han tycker själv att han ser rätt bra ut och har flera gånger märkt att yngre kvinnor fattar intresse för honom. Därför har han flera gånger försökt sig på kärleksaffärer med unga studentskor. Endast ett försök har dock lyckats fullt ut. Hon heter Maria, är nu 28 och de hade sex på ett hotellrum strax innan expeditionens avfärd. Han har dessutom en fru som jobbar deltid som läkarsekreterare och två döttrar, Sofia 20 år och Isabell 17.

Hettan är olidlig i kalkbrottet. Hans kinesiske kollega ryter åt några assistenter som hugger i väggen intill. Plötsligt segnar en av dem ner. Troligen vattenbrist. –Two hours break, säger Hans med sin myndigaste röst och börjar gå till tältet.

Utgrävningen var mycket lovande till en början när Hans kom ner till södra Kina för två veckor sedan. De hittade flera mycket välbevarade fossiler från kambrosilur, främst trilobiter. Men nu går det riktigt dåligt. Den kinesiske paleontologen ser utgrävningen som ett stort personligt prestigeföretag. Framgång är så viktigt att han börjat köra hårdare och hårdare med arbetslaget. Två fick uppsöka sjukhus igår med flera tecken på utmattning.

Han känner sig som de där gamla vita arkeologerna från 20-talet och är fascinerad av det gamla vetenskapsidealet med den aristokratiska hållningen. Här nere går han alltid i en tunn vit linnekostym och bredbrättad halmbhatt à la 20-tal. Han skriver sina rapporter på en reseskrivermaskin av märket Remington från 1943. Bilden skulle bli total om han även använde sig av telegraf och tropikhjälm. Men nån måtta får det vara. (se faktaruta)

Han är personlig vän med Stephen Jay Gould, en känd brittisk paleontolog och populärvetenskaplig författare. Hans stödjer Goulds kontroversiella ståndpunkt om minskande mångfald beträffande kroppsdesign sedan den kambriska explosionen (se handout 1a). Översatt från fackspråk: För mycket länge sedan (500 miljoner år) var konkurrensen bland de första djuren nästan obefintlig. Därför utvecklades massor av tokigt designade djur som snabbt konkurrerades ut när antalet individer växte och konkurrensen ökade.

Hans Gustafson deltar i expedition Tundra Nordväst 1999 i den blå gruppen.

Expeditionen reser med en stor Kanadensisk isbrytare som är specialutrustad för forskningsändamål med helikoptrar och laboratorier. Den blå gruppen består av fyra

grupper om fyra forskare. Den fyrapersoners-grupp Hans ingår i består av:

Torgny Olsson 23år – zoolog och fågelskådare. Intresserad av dinosaurier vilket föranledde Hans att tipsa honom om paleontologi för nåt år sedan.

Thomas Tranheden 43år – geolog. Han verkar vara en riktig torris. Varför valdes han som isbjörnsvakt?

Johan Wiik 28år – paleontolog. Hans tycker både Torgny men framförallt Johan är trevliga pojkar. Han blev ganska ledsen när Johan valde att doktorera i

Faktaruta

Under jordens forntid (paleozoisk tid) var stora delar av Kina täckta av hav. I avlagringarna från dessa hav finns många av Kinas kalkstens- och stenkolsförekomster. Den röda sandstenen i Sichuan är från slutet av jordens medeltid (mesozoisk tid), medan kalkstenarna i det särpräglade kägelkarstlandskapet i sydväst (med karstbildningar¹) är bildade redan före den variskiska² veckningen.

¹karstbildningar terrängformer uppkomna genom kemisk vittring i områden där berggrunden består av dolomit eller kalksten, som upplöses av kolsyra- eller humussyrahaltigt vatten. Exempel på karstbildningar är underjordiska floder och grottor med droppstensbildningar; doliner, trattformiga sänkor som uppstått då taket störtat i karstområdets grottor. Namnet härleder sig från kalkstensplatån Karst i Slovenien. I Sverige förekommer smärre karstbildningar bl a på Gotland och i fjällkedjan.

²variskiska veckbergen (hercyniska veckbergen) bergskedjesystem som bildades under senare delen av paleozoisk tid (devon-perm) i bl a centrala Europa.

Lund istället för Göteborg. Dåligt att Johan ljög och påstod att han var tvungen att sköta om en sjuk faster i Lund. Visst har han en faster i Lund men hon är fullt frisk.

Speltips

Hans är den typen av människa som dunkar sina kollegor i ryggen och skrattar när någon försöker skämta. Han älskar att på ett sofistikerat sätt tala om för andra när de har fel.

Nyckelord:

Självsäker

Besserwisser

Social

PS. Faktarutan är endast till för att kunna briljera med lite fikontermer. Alltså ingen utantillärning. DS

Thomas Tranheden (1999)

Thomas har levt i universitetets skyddade värld i mer än halva sitt liv. Han är nu 43 år och bor ensam i en tvåa i Högsbo (Göteborg). Han var ingen lysande student men har långsamt skaffat sig anseende genom systematiskt och tålmodigt arbete.

Doktorsavhandlingen tog tio år att slutföra och resulterade bland annat i intressanta gasfyndigheter runt sjön Siljan. De senaste årens forskning har inriktat sig mot att förfinna metoderna för oljeletning. Han har varit över i Kanada och hittat två nya oljekällor. Dessvärre fick han dåligt betalt för fynden. Handout 1c behandlar flyktigt Thomas instrument för att hitta oljekällor. Utrustningen består av ett antal enheter med högtalare och mikrofoner kan man säga. Genom att sända ljudvågor med viss avståndintervall ner i berget får geologen en bild av lägre berglager.

Thomas är en hängiven ishockeysupporter och håller på Frölunda i alla väder. På match har han stött ihop med Johan Wiik när denne bodde i Göteborg i början av nittioalet.

Thomas har fått en utbildning i jakt inför expeditionen. Av säkerhetsskäl ska minst en i varje smågrupp utrustas med gevär.

Han är mycket stolt över att ha fått ansvaret som isbjörnsvakt i den fyrmannagrupp han ingår i.

Thomas var precis på väg ut på sin traditionella söndagspromenad då ett flyttlass till hans trappuppgång fångade hans uppmärksamhet. En mycket vacker kvinna i trettioårsåldern höll på att flytta in i lägenheten ovanpå hans. Sin vana trogen hade Thomas tagit på sig de fina söndagskläderna, var nyrakad och dessutom nyklippt. Han kände sig riktigt stilig. Det såg även den unga kvinnan. Hon log och hejjade på honom. Han hejjade tillbaka och då tyckte han se en blinkning i hennes ansikte. Hon flörtade med honom. Han blev alldeles varm i hela kroppen och var tvungen att ge sig iväg.

Vid ett par tillfällen stötte han på kvinnan, som visade sig heta Maria, i trappuppgången. När hon bott ett tag i lägenheten ovanpå börde han en natt rytmiska dunkandet och vällustiga stönanden. Han blev mycket upphetsad och la sig på rygg och onanerade. Det var en härlig känsla men ack så skamlig. Han insåg att han höll på att bli besatt av kvinnan. Det gick till och med så långt att han smög ner i tvättstugan och stal ett par trosor och en bh när hon tvättade. Dävlarnas vad han ångrade sitt tilltag.

Tranheden har två uppdrag; Det ena är en beställning från Texaco om oljeletning, den andra är hans officiella vetenskapliga uppdrag att kartlägga de geologiska förhållandena på några öar i Arktis. Uppdraget från Texaco är av ytterst hemlig karaktär. Tydligen har Texaco redan förhandlat om köp av de områden Thomas ska undersöka. Hittar han olja kan oljefolket vara på plats inom ett par dygn. Ett fynd som leder till kommersiell oljeborring ger Thomas mellan en och två miljoner dollar. En ofattbar summa.

Om de andra

Torgny Olsson – zoolog och fågelskådare. Thomas funderar på att skriva ett brev till universitetsledningen och fråga hur de kan låta en sådan ung snorunge lägga beslag på en doktorandpost.

Hans Gustafson – professor i paleontologi. Det är en kunnig vetenskapsman som förtjänat sin position.

Johan Wiik – doktor i paleontologi. Vad Thomas förstått så är Johan en mycket flitig och respekterad forskare. Att dessutom håller på Frölunda är ju ytterligare plus.

Speltips

Thomas är ganska osäker i sociala sammanhang. Men när han kommer igång med sina undersökningar lyser självsäkerheten om honom. Han har väldigt svårt för människor

som rättar honom. Det har faktiskt hänt att han slagit till en student en gång när denne poängterat nåt efter en av Thomas få föreläsningar.

Nyckelord:

Socialt handikappad

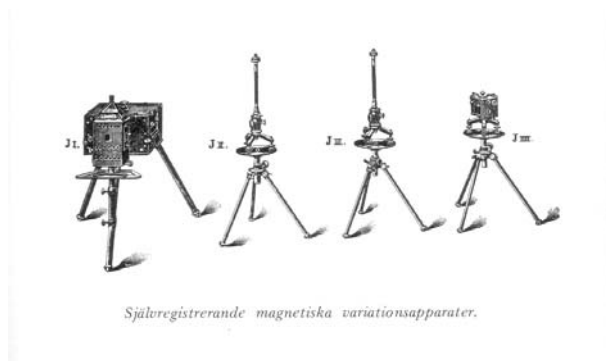
Lättirriterad

Hemlighetsfull

Roald Amundsen (1903)

Denne välkände äventyrare och vetenskapsman föddes 16 juli 1872 i Östfolds län, Norge. Hans släkt bestod av fiskare, lotsar och båtbyggare. Efter studenten 1890 påbörjade han medicinska studier, men då han hade andra planer avbröt han dess. Planmässighet var överhuvudtaget Roald Amundsens motto under hela livet ända från pojkbåren. Femton år gammal, efter att ha läst Sir John Franklins berättelse, vars följder skulle bli de mest tragiska i polarforskningens historia, om dennes avsikt att frånrycka Nordvästpassagen dess hemligheter, och Sir Leopold Mc Clintocks egna beskrivningar av hjälpepeditionen efter Sir John, bestämde han sig för att bli polarforskare. 1895 avlägger han styrmansexamen, och 1897-99 finner vi honom som förste styrman på Belgica som deltagare i Expédition Antarctique Belge, som skulle nå den magnetiska sydpolen. Det misslyckades och i stället blev de fast i isen och det var här i sydpolarvärldens våld Roald Amundsen tog över befälet och räddade manskapet från skörbjuggens lidande död genom att tvinga i dem rykande blod och säl- och pingvinkött. 1901 köper han jakten Gjöa (läs vidare handout 3). Han har även bedrivit vetenskapliga studier av jordmagnetismen vid observatorierna i Wilhelmshaven och Potsdam.

Bilden visar några av de avancerade instrument som användes vid forskningen runt Gjöa hamn.

Speltips

Amundsen är en mycket optimistisk och diplomatisk man. Han är väldigt mån om sina mannar och har mycket stort förtroende för dem. I kniviga situationer rådfrågar han ofta premiärlöjtnant Godfred Hansen eller förste styrman Anton Lund.

Amundsen är en god lyssnare och en dedikerad vetenskapsman. Han är inte mycket för jakt.

Nyckelord:

Samlad
Positiv
Engagerad
Diplomatisk

premiärlöjtnant Godfred Hansen (1903)

Han föddes i Köpenhamn 1876 vilket ger en ålder av 27, 1903. Han är expeditionens sekond. Under sin tjänstgöring vid danska marinen hade han företagit flera färder till Island och Färöarna och är varmt intresserad av polarforskning. Han är navigatör, astronom, geolog och fotograf.

Speltips

Hansen är en handlingskraftig man. Van att ge order från tiden i marinen. Han har stort förtroende för expeditonsledare Amundsen.

Nyckelord

Rakryggad

Skarp

Talar tydligt

Snabbtänkt

Gustav Juel Wiik (1903)

Han föddes i Horten 1878 och erhöll sin utbildning vid det magnetsiska observatoriet i Potsdam. Han är Amundsens medhjälpare samt andre maskinist. Wiik bor hos sin mor och far i staden Horten. Horten ligger vackert belägen i Oslofjorden och har en lång tradition som fiskeläge.

Bilden visar några av de avancerade instrument som användes vid forskningen runt Gjöa hamn.

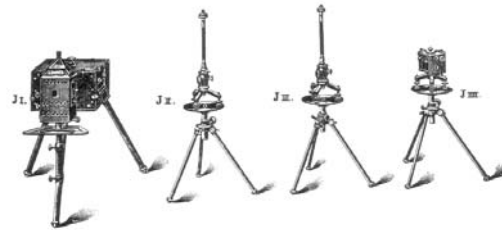
Speltips

Wiik är en dedikerad vetenskapsman.

Han är yngst med 24 år och känner sig som pojken i många situationer.

Han vill gärna att andra ska

bestämma vad han ska göra i en situation om det inte rör sig om forskning. Förste maskinist Ristvedt håller han mycket av. Han är lite som en fadergestalt för Wiik.

Självregistrerande magnetiska variationsapparater.

Nyckelord:

Vindflöjel

En sak i taget

Auktoritetstrogen

Hängiven

Peder Ristvedt (1903)

Peder är 30 år, ett år äldre än Amundsen, och deltog i provturen med Gjöa 1901. Han är förste maskinist, meteorolog och tillsammans med Lund och Hansen expeditionens flitigaste jägare.

Peder är en riktig kraftkarl. Som tjugotvååring vann han norska mästerskapet i Nordisk kombination. Kombinationen omfattar backhoppning (tre hopp, de två bästa räknas) och 15 km längdåkning. Åktiden räknas om i poäng som adderas till hoppningspoängen.

Han bor i Tromøya på Norges sydkust tillsammans med sin fästmö, Karin.

Speltips

Ristvedt har ett mycket stort förtroende för Amundsen. Han gillar Amundsens positiva inställning. Ristvedt är en glad, ganska temperamentsfull man. Han gillar spänning och utmaningar. Är det något lite farligt som behöver utföras är han den förste att säga ja. Han har inte lika gott tålamod för de vetenskapliga studierna som Amundsen och Wiik. Han är imponerad av speciellt Wiiks stora hänförelse för forskningen. Men Wiik kan vara lite bortkommen i praktiska göromål.

Nyckelord:

Stark
Äventyrslysten
Skämtsam
Temperamentsfull